

Oikeusministeriön aineistot

OM:n selvitys ylivelkaantumisen ehkäisystä ja
ylivelkaantuneiden tilanteen auttamiseksi 2019-2023

OM:n selvitys ylivelkaantumisen ehkäisystä ja ylivelkaantuneiden tilanteen auttamiseksi tehdyistä toimista 2019-2023

Koonti tehdyistä toimista

- Väliaikaiset muutokset perintälakiin, kuluttajansuojalakiin, konkurssilakiin ja ulosottokaareen (koronavirusepidemia)
- Positiivisen luottotietorekisterin käyttöönotto ([HE 22/2022 vp](#); rekisteri otetaan käyttöön kuluttajaluottojen osalta keväällä 2024 ja luonnollisen henkilön elinkeinotoimintaa varten ottamien luottojen osalta keväällä 2026)
- Maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikojen lyhentäminen ([HE 109/2021 vp](#); säilytysaikojen lyhentämistä koskevat säännökset tulivat voimaan 1.12.2022)
- Perintälain muuttaminen ([HE 241/2021 vp](#); säännökset tulivat voimaan 1.5.2022)
- Talous- ja velkaneuvonnan sekä ennakoivan talousneuvonnan vahvistaminen (ennakoivan talousneuvonnan [loppuraportti](#) on julkaistu huhtikuussa 2022)
- Velkajärjestelylain ja yrityssaneerauslain muuttaminen ([HE 238/2021 vp](#); direktiivin täytäntöön panemiseksi lakeihin tehdyt muutokset tulivat voimaan 1.7.2022, yrityssaneerauslain kansallisia muutostarpeita koskevat säännökset tulevat voimaan 1.6.2023 ([HE 251/2022 vp](#)))
- Kuluttajaluottoja koskevan sääntelyn muuttaminen ([HE 218/2022 vp](#); säännökset tulevat voimaan 1.10.2023)
- Ulosottokaaren muuttaminen (vapaakuukausien lisäämistä ([HE 142/2022 vp](#))) koskevat säännökset tulivat voimaan 1.5.2023; suojaosuuden väliaikaista korottamista koskeva säännös ([HE 216/2022 vp](#)) tuli voimaan 1.1.2023)
- Kansallinen talousosaamisen strategia (toteuttaminen käynnistetty 1.1.2022)

Väliaikaiset muutokset (koronavirusepidemia)

- Yrityssaatavien perintäkulut ([HE 191/2020 vp](#); [HE 59/2021 vp](#))
 - Saatavien perinnästä annettuun lakiin lisättiin väliaikaisesti voimassa olleella muutoksella muun muassa säännökset myös muiden kuin kuluttajasaatavien (eli esim. yrityssaatavien) perintäkuluista.
 - Voimassa 30.4.2022 asti (trattakielto voimassa 30.9.2021 asti).
- Kuluttajaluotot ([HE 53/2020 vp](#); [HE 234/2020 vp](#))
 - Kuluttajaluottoja koskevaa kuluttajansuojalain sääntelyä muutettiin väliaikaisesti laskemalla kuluttajaluottojen korkokattoa sekä säätämällä kuluttajaluottoja koskevasta suoramarkkinointikiellosta.
 - Voimassa 30.9.2021 asti.
- Konkurssiuhkainen maksukehotus ([HE 46/2020 vp](#); [HE 164/2020 vp](#); [HE 233/2020 vp](#))
 - Konkurssilain säännöstä niin sanotun konkurssiuhkaisen maksukehotuksen luomasta maksukyvyttömyysolettamasta muutettiin ensin poistamalla väliaikaisesti säännös maksukehotuksen noudattamatta jättämisen luomasta olettamasta, ja myöhemmin pidentämällä olettamien syntymiseksi vaadittavan maksukehotuksen laiminlyönnin aikaa 30 päivään.
 - Voimassa 30.9.2021 asti.
- Joustavuus ulosottomenettelyssä ([HE 44/2020 vp](#); [HE 157/2020 vp](#); [HE 34/2021 vp](#))
 - Ulosottokaaren eräitä ulosottomenettelyn keventämistä, rajoittamista ja täytäntöönpanon lykkäämistä koskevia säännöksiä muutettiin väliaikaisesti siten, että koronavirusepidemiasta aiheutuvat poikkeusolot sekä näistä aiheutuvat taloudelliset vaikeudet voitiin ottaa paremmin huomioon ulosottomenettelyssä.
 - Voimassa 31.12.2021 asti.

Positiivisen luottotietorekisterin käyttöönotto

- Laki positiivisesta luottotietorekisteristä on tullut pääosin voimaan 1.8.2022 ([HE 22/2022 vp](#)). Rekisteri on tarkoitus ottaa käyttöön kuluttajaluottojen osalta keväällä 2024 ja luonnollisen henkilön elinkeinotoimintaa varten ottamien luottojen osalta keväällä 2026.
- Rekisteri tulee mahdollistamaan sen, että maksukyvyn arvioinnissa voidaan nykyistä helpommin ja luotettavammin ottaa huomioon muitakin tietoja kuin kuluttajan maksuhäiriömerkinnät, kuten kokonaisvelkatilanne ja tulotiedot.
- Lisäksi rekisteri tulee tarjoamaan nykyistä paremman tietopohjan luottomarkkinoiden seurantaan ja valvontaa varten.
- Tietojen ilmoittaminen rekisteriin on pakollista rekisterin kattavuuden ja luotettavuuden varmistamiseksi.

Maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikojen lyhentäminen

- Maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikoja koskevat muutokset tulivat voimaan 1.12.2022 ([HE 109/2021 vp](#)).
- Luottotietolakia muutettiin siten, että maksuhäiriömerkintä poistuu kuukauden kuluessa merkinnän perusteena olleen saatavan suorittamista koskevan tiedon vastaanottamisesta.
- Lisäksi uusi maksuhäiriömerkintä ei muutoksen myötä pidennä aikaisempien maksuhäiriömerkintöjen kestoja, vaan jokaisen maksuhäiriömerkinnän säilytysaika on itsenäinen.
- Muutos koskee yleisimpiä henkilö- ja yritysluottotietorekistereihin merkittyjä maksuhäiriötietoja.

Perintälain muuttaminen

- Perintälain muutokset tulivat voimaan 1.5.2022 ([HE 241/2021 vp](#)).
- Lainmuutoksen myötä myös muiden kuin kuluttajasaatavien (eli esim. yrityssaatavien) perintäkuluille asetettiin enimmäismäärät pysyvästi.
- Myös kulukorvaukseen oikeuttavien perintätoimien enimmäismäärästä otettiin säännökset lakiin.
- Lisäksi lainmuutos joustavoitti niitä edellytyksiä, joiden perusteella perintäkirjeitä voidaan toimittaa sähköisesti kuluttaja- ja yritysvelallisille.

Talous- ja velkaneuvonnan vahvistaminen ja ennakoiva talousneuvonta

- Neuvonnan resursseja lisätty 19 henkilötyövuodella.
- Talous- ja velkaneuvonnan tavoitettavuutta parannettu sekä neuvontatyötä tehostettu.
- Chat ja sähköinen palvelu otettu käyttöön. Sähköisen palvelun viestiin vastataan seitsemän päivän kuluessa.

Ennakoiva talousneuvonta

- Yhteistyössä talous- ja velkaneuvonta ja Ulosottolaitos.
- Ennakoivan talousneuvontahankkeen kokeilemia ja hyväksi havaittuja toimintamalleja vakinaistettu.
- Matalan kynnyksen talousneuvoloita toimii 29 paikkakunnalla.
- Hankkeessa luotu menetelmät, joilla välittää tietoa raha- ja velka-asioista niille sidosryhmien asiantuntijoille, jotka tapaavat työssään talousvaikeuksissa olevia asiakkaita.
- Hanke oli käynnissä 2019-2021.

Velkajärjestelylain ja yrityssaneerauslain muuttaminen

- Säännökset, joilla maksukyvyttömyysdirektiivi pantiin täytäntöön, tulivat voimaan 1.7.2022 ([HE 238/2021 vp](#)).
- Velkajärjestelyn osalta direktiivi pantiin täytäntöön helpottamalla ja nopeuttamalla elinkeinotoiminnassa velkaantuneiden pääsyä velkajärjestelyyn.
- Muutokset ovat merkittävä parannus yrittäjän asemaan. Valtaosa muutoksista koskee kuitenkin kaikkia velallisia riippumatta siitä, ovatko he harjoittaneet yritystoimintaa vai eivät. Samassa yhteydessä velkajärjestelylakiin tehtiin myös muita kuin direktiivin edellyttämiä muutoksia kaikkien velallisten aseman parantamiseksi.
- Yrityssaneerauksen osalta direktiivi pantiin täytäntöön luomalla uusi varhainen saneerausmenettely, johon velallinen voi hakeutua uhkaavan maksukyvyttömyyden perusteella.

Yrityssaneerauslain muuttaminen

- Yrityssaneerauslain kansallisia muutostarpeita koskevat säännökset tulevat voimaan 1.6.2023 ([HE 251/2022 vp](#)).
- Muutoksilla nopeutetaan, sujuvoitetaan ja yksinkertaistetaan saneerausmenettelyä.
- Muutoksilla myös ehkäistään saneerausmenettelyyn liittyviä väärinkäytöksiä.

Kuluttajansuojalain muuttaminen

- Säännökset tulevat voimaan 1.10.2023 ([HE 218/2022 vp](#)).
- Muutoksen johdosta mm. korkokattoa alennetaan nykyisestä 20 prosentista 15 prosenttiin. Samalla korkokatto sidotaan korkolaissa tarkoitettuun viitekorkoon (korko ei voisi ylittää 20 prosenttia vaikka viitekorko nousisikin).
- Korkokatto koskee myös ennen lain voimaantuloa tehtyjä jatkuvaa luottoa koskevia sopimuksia siltä osin kuin niistä tehdään uusia nostoja.
- Korkokattosäätely koskee suurta osaa kuluttajaluotoista, mutta ei esinevakuudellisia asuntoluottoja eikä ajoneuvojen osamaksukauppaa.
- Lisäksi hyvää luotonantotapaa koskevaa säännöstä muutetaan siten, että säännöksessä luetellaan nykyistä tarkemmin, minkä tyyppistä markkinointia erityisesti on pidettävä hyvän luotonantotavan vastaisena.
- Muutoksen johdosta kuluttajansuojalakiin lisätään myös uusia säännöksiä henkilöllisyyden todentamisesta sekä eri maksutapojen esittämisjärjestyksestä kuluttajan ostaessa hyödykkeitä verkossa.

Ulosottokaaren muuttaminen

- Ulosottokaarta on muutettu kahdella eri hallituksen esityksellä.
- Ensimmäinen, erityisesti pienituloisimmille ulosottovelallisille myönnettävien vapaakuukausien määrän lisäämistä koskeva muutos on tullut voimaan 1.5.2023 ([HE 142/2022 vp](#)).
- Toinen, suojaosuuden väliaikaista korottamista koskeva muutos on tullut voimaan 1.1.2023 ja on voimassa vuoden 2023 loppuun asti ([HE 216/2022 vp](#)).
- Lakia säädettäessä suojaosuuden korotuksen on arvioitu pienentävän ulosoton perimistulosta yhteensä noin 80 miljoonaa euroa vuodessa ja valtion ulosottomaksutuloja noin 4,7 miljoonaa euroa vuodessa. Tässä vaiheessa ei voida vielä ennustaa, paljonko suojaosuuden korotuksen toteutuvat vaikutukset ovat. Lisäksi on huomattava, että perimistuloksen määrään vaikuttavat myös muut tekijät. Vaikutuksia tullaan selvittämään oikeusministeriön ja VATT:n Datahuoneen yhteistyönä vuoden 2023 kuluessa.
- OM:ssä on myös käynnissä selvitystyö ulosmittauksen laskentasääntöjen ja sosiaaliturvaetuuksien yhteensovittamisesta. Selvityksellä luodaan tietopohjaa ulosmittausjärjestelmän laajemmalle uudistamiselle. [Työryhmän mietintö](#) on julkaistu 18.4.2023 ja sitä koskeva lausuntoaika päättyy 31.7.2023. Selvityshankkeessa tehdään vielä vaikutusarviointi työryhmän esittämistä muutosehdotuksista.

Kansallisen talousosaamisen strategia

- Tavoitteena on
 - saada ihmiset ymmärtämään talousosaamisen merkitys omassa elämässään ja toimimaan omassa taloudessaan eettisesti ja kestäväällä tavalla
 - talousosaamisen toimijoiden yhteistyön rakentaminen (koordinaatio)
- Talousosaamisen vahvistaminen edellyttää talousosaamisen edistämisen toimijoiden aktiivista yhteistyötä, jossa kukin taho tuo omista lähtökohdistaan ja näkökulmistaan tukea muiden toiminnalle ja lisäarvoa yhteiselle tavoitteelle.
- Oikeusministeriössä toimiva talousosaamisen toiminto toteuttaa, tukee ja mahdollistaa strategiaa 1 miljoonan euron määrärahalla tiiviissä yhteistyössä Suomen Pankin talousosaamiskeskuksen ja alan toimijoiden verkoston kanssa.
 - Määrärahasta myönnetään alan toimijoille ja tutkimukseen vuosittain valtionavustuksia (650 000 €) talousosaamisen edistämiseen vuodesta 2023 lähtien. Avustuksien myöntäminen on yksi keinoista koordinoida kymmenien yksityisten ja kolmannen sektorin toimijoiden työtä, joka on ollut sirpaleista ja osittain päällekkäistä. Työ tulee suunnitelmalliseksi ja tavoitteellisemmaksi, resurssien käyttö tehostuu ja yhteistyö toimijoiden välillä vahvistuu. Avustuksien myöntämisellä tavoitellaan myös talousosaamistyön alueellista ja kohderyhmittäistä kattavuuden lisäystä.
 - Toimijoiden ja tutkijoiden yhteistyön rakentamisen, vuorovaikutuksen ja erilaisten yhteistyöhankkeiden avulla tehostetaan ja lisätään talousosaamisen edistämisen vaikuttavuutta sekä helpotetaan hyvien käytänteiden leviämistä. Yhdessä sovitussa toimintasuunnitelmassa määritellään toteutettavat toimenpiteet ja niiden toteuttajat ja aikatauluineen ja tavoitteineen. Toimijoille tarjotaan kootusti ajantasaista tietoa toimijoista, toiminnasta, tiedoista ja materiaaleista. Toiminnan työn tuloksia ja vaikutuksia mitataan systemaattisesti. (350 000 €, toimintamenot, ict, 2 htv)
- Selvitys suomalaisten talousosaamisen tilasta julkaistaan toukokuussa 2023.
- Talousosaamisen edistämisen työssä hyödynnetään OECD/INFE:n ja EUn komission laatimia talousosaamisen kehyksiä aikuisille ja lapsille ja nuorille. Kehyksissä on erityisesti huomioitu digitalisaatio ja kestävä kehitys.